

**Рівненський інститут слов'янознавства
Київського славістичного університету**

*Кафедра теорії та практики перекладу
романо – германських мов*

014 – 022

Теоретична граматики французької мови

**Програма та методичні рекомендації для студентів
спеціальності 7.030507 – “Переклад”**

Рівне – 2007

**Рівненський інститут слов'янознавства
Київського славістичного університету**

*Кафедра теорії та практики перекладу
романо – германських мов*

Теоретична граматика французької мови

**Програма та методичні рекомендації для студентів
спеціальності 7.030507 – “Переклад”**

Рівне - 2007

Тарасюк Н. Ю. Теоретична грамати́ка французької мови. Програма та методичні рекомендації для студентів спеціальності 7.030507 – “Переклад”. – Рівне: РІС КСУ, 2007. – 12 с.

Укладач: доцент кафедри теорії та практики перекладу романо – германських мов Рівненського інституту слов’янознавства Київського славістичного університету *Тарасюк Н. Ю.*

Рецензенти: професор кафедри французької філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка кандидат філологічних наук *Соломарська О. О.* ; доцент кафедри французької філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка кандидат філологічних наук *Ситдикова І. В.*

Зміст

Вступ.....	с. 4
Програма курсу “ Теоретична грамати́ка французької мови”.....	с. 5
Плани семінарських занять.....	с. 8
Контрольні запитання.....	с. 11
Рекомендована література.....	с.12

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу романо – германських мов РІС КСУ, протокол № 1 від 31.08. 2007р.

Обговорено та затверджено на засіданні Вченої ради Рівненського інституту слов’янознавства Київського славістичного університету, протокол № 4 від 4.12. 2007 р.

© Тарасюк Н. Ю.

Рівненський інститут слов’янознавства Київського славістичного університету.

ВСТУП.

Предметом курсу теоретичної граматики французької мови є вивчення словозмінних та словосполучних закономірностей, що утворюють висловлювання.

Мета курсу:

1. Подати систематичний виклад теоретичних положень, висунутих вітчизняними та зарубіжними вченими у галузі теоретичної граматики французької мови.
2. Познайомити студентів з теоретичними та методологічними проблемами граматики французької мови, розглянути різноманітні теоретичні концепції вивчення дискусивних та проблемних питань граматики.
3. Познайомити студентів з методами дослідження теоретичної граматики. Окрім розгляду методів лінгвістичного аналізу, зосередити увагу на методах, що спираються на специфіку предмета (вивчити дистрибутивний, трансформаційний, опозиційно-компонентний, контекстно-ситуативний методи та метод кількісного аналізу).
4. Розглянути морфологічну та синтаксичну системи французької мови. Висвітлюючи проблеми частин мови, зосередити увагу на нових аспектах цього питання, в тому числі на питанні польової природи частин мови. У розділі "Синтаксису" розглянути основні одиниці синтаксису, їхню класифікацію, синтаксичні зв'язки. Даний курс граматики вивчає теоретичні питання, що представляють функціональну граматику, а саме, - проблеми функціональної морфології і синтаксису, функціонально-семантичних полів, функціонально-семантичних зв'язків лексики та граматики. Метою курсу є ознайомлення студентів з проблемами граматики тексту.

Дана програма курсу теоретичної граматики розрахована на 32 академічні години, з яких 18 годин лекційних та 14 семінарських.

Семінарські заняття мають на меті:

1. Перевірити розуміння студентами теоретичного матеріалу, поданого у лекційному курсі граматики французької мови.
2. Сформувати у студентів навички реферування наукової літератури.
3. Навчити студентів орієнтуватись в основних світоглядних теоріях та концепціях в галузі теоретичної граматики,

сформувати у студентів навички аналізу проблем та процесів теоретичної граматики.

4. Навчити студентів використовувати методи дистрибутивного, трансформаційного, опозиційно-компонентного, контекстно-ситуативного та кількісного аналізів з метою здійснення дослідницької діяльності, вирішення практичних завдань, пов'язаних з методикою викладання французької мови.
5. Навчити студентів культурі наукового мислення, ясно та логічно висловлювати свої думки як усно, так і письмово.
6. Сформувати у студентів навички самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з урахуванням останніх досягнень у галузі теоретичної граматики.

З огляду на великий обсяг питань, що складають основу курсу теоретичної граматики французької мови та з метою досягнення студентами оптимальних результатів у вивченні даного теоретичного курсу є рекомендованим вивчення певного переліку тем в межах організації самостійної роботи кожного студента. Така робота може перевищувати 34 аудиторні години, які пропонуються даною програмою для лекційних та семінарських занять.

Формою самостійної студентської роботи є наукова студентська діяльність, яка може бути втілена у написанні курсових та дипломних робіт у галузі теоретичної граматики французької мови, в участі у науково-практичних конференціях викладачів та студентів ВНЗ.

Програма курсу “Теоретична граматики французької мови”.

Тема 1. Предмет та методи вивчення теоретичної граматики.

Предмет та методи вивчення теоретичної граматики французької мови. Методи граматичного аналізу: дистрибутивний, трансформаційний, опозиційно-компонентний, контекстно-ситуативний, кількісного аналізу. Основні етапи розвитку теоретичної граматики французької мови. Види граматичних описів мови. Зв'язок граматики з іншими лінгвістичними науками.

Тема 2. Граматичні категорії. Мова та мовлення.

Граматична категорія в плані змісту. Граматична категорія в плані вираження. Лексичне та граматичне значення. Граматичні аспекти проблеми слова. Система, структура, норма, узус. Актуалізація.

Тема 3. Проблеми вивчення морфології французької мови.

Морфемна будова французького слова. Поняття морфеми у французькій мові. Проблема частин мови стосовно французької мови: морфологічні та синтаксичні ознаки частин мови. Польова природа та польова структура частин мови. Морфологічна транспозиція у французькій мові.

Тема 4. Система іменника. Іменник, прикметник.

Визначення іменника, граматичні категорії іменника та засоби їх вираження. Лексико-граматичні класи та підкласи іменників. Категорії роду та числа французького іменника. Синтаксичні функції іменника. Визначення прикметника. Семантико-граматичні групи прикметників. Граматичні категорії прикметника. Ступені порівняння. Синтаксичні функції прикметника.

Тема 5. Система дієслова. Дієслово, прислівник.

Структурний та функціональний фактори визначення дієслова. Морфологічні та граматичні категорії дієслова: спосіб, час, стан, особа, число. Семантико-граматичні групи дієслів: службові та самостійні дієслова; граничні та неграничні дієслова; перехідність/неперехідність дієслів; статичні та динамічні дієслова. Неособові форми дієслова: інфінітив, герундій, дієприкметник. Визначення прислівника як частини мови: семантична, граматична форми та

синтаксичні функції прислівника. Семантико-граматичні групи прислівників: якісні, кількісні, обставинні, модальні, уточнюючі, зв'язуючі.

Тема 6. Службові частини мови.

Визначення детермінативів як частин мови: артикль, вказівні детермінативи (*ce, cet, cette, ces*), присвійні демонстративи (*mon, ma, mes; ton, ta, tes; son, sa, ses; notre, nos; votre, vos; leur, leurs*), запитально-окличний детермінатив - *quel* та неозначені детермінативи. Семантика та морфолого-синтаксичні особливості числівників. Природа, класи та функції займенників у французькій мові. Службові слова: прийменник, сполучник, частка та слова-фрази, вигуки.

Тема 7. Система часів французької мови.

Структура часів фізичних та лінгвістичних. Взаємозв'язок способу, часу та виду. Особливості способу французької мови. Дійсний спосіб. Проблема імператива, субжонктива, умовного способу. Проблема часу та виду у французькій мові.

Тема 8. Синтаксис сучасної французької мови.

Визначення синтаксиса. Три підходи у визначенні синтаксиса: структурний, логічний, семантичний. Теорії та методи вивчення синтаксиса французької мови. Синтаксичні зв'язки та засоби їх вираження. Питання теорії речень та їх класифікації.

Тема 9. Функціональна граматики. Лінгвістика тексту.

Теоретичні основи функціональної граматики. Ідея мовної функції, висунута І.О.Бодуеном де Куртене. Погляди Празької та Копенгагенської лінгвістичних шкіл на функціональну граматику. Поняття "функції", визначене представниками дескриптивної лінгвістики. Внесок трансформаційної граматики у теорію відношень між морфологічними категоріями. Рівнева теорія у визначенні функції Е.Бенвеністом. Функція утворення тексту як предмет вивчення лінгвістики тексту. Компоненти тексту: одиниці звукового, лексичного, морфологічного рівнів, речення в тексті, система образів, заголовки та епіграф. Основні одиниці тексту: надфразова єдність, предикативно-релятивний комплекс, інші види поділу тексту. Поняття структури тексту.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

Тема 1. Предмет та методи вивчення теоретичної граматики французької мови.

1. Предмет вивчення теоретичної граматики. Особливості методів граматичного аналізу.
2. Види граматичних описів мови.
3. Основні етапи розвитку теоретичної граматики французької мови (перші описові граматики ХУІ, ХУІІ, ХУІІІ, ІХ, ХХ ст.).
4. Зв'язок граматики з іншими лінгвістичними дисциплінами.

Практичні завдання.

1. Здійснити граматичний аналіз текстів з використанням методів: дистрибутивного, трансформаційного, опозиційно-компонентного.
2. Здійснити граматичний аналіз текстів з використанням методів: контекстно-ситуативного та кількісного аналізу.

Тема 2. Проблеми вивчення морфології французької мови.

1. Поняття морфеми у французькій мові. Морфемна будова французького слова.
2. Концепції вирішення проблеми частин мови стосовно французької мови. Синтаксичний підхід Ш.Баллі у визначенні частин мови.
3. Морфологічні та синтаксичні ознаки частин мови.
4. Визначення транспозиції. Морфологічна транспозиція у французькій мові.

Практичні завдання.

1. Визначити морфемну будову лексем французької мови.
2. Визначити морфологічну категорію частин мови лексем відповідно до їхньої синтаксичної функції у реченні.
3. Вказати приклади морфологічної транспозиції у реченні.

Тема 3. Система іменника. Іменник, прикметник.

1. Граматичні категорії та засоби вираження іменників.
2. Синтаксичні функції іменника, первинні та вторинні функції.
3. Семантико-граматичні групи та граматичні категорії прикметників.

4. Синтаксичні функції прикметника, місце прикметника та спосіб характеристики предмета.
5. Засоби утворення прикметників. Афіксація, конверсія, дезад'єктивація.

Практичні завдання.

1. Визначити граматичні категорії поданих іменників та прикметників.
2. Вказати синтаксичні функції прикметників та іменників у реченні.
3. Визначити засоби утворення прикметників.

Тема 4. Система дієслова. Дієслово, прислівник.

1. Структурний та функціональний фактори визначення дієслова. Морфологічні та граматичні категорії дієслова.
2. Семантико-граматичні групи дієслів.
3. Неособові форми дієслова.
4. Семантична, граматична форми та синтаксичні функції прислівника.
5. Семантико-граматичні групи прислівників.

Практичні завдання.

1. Визначити граматичні категорії поданих дієслів та прислівників.
2. Вказати синтаксичні функції дієслів та прислівників у реченнях.

Тема 5. Службові частини мови.

1. Семантико-граматичні особливості детермінативів.
2. Загальнотеоретичні проблеми артикля у французькій мові.
3. Морфолого-синтаксичні особливості числівників.
4. Класи та функції займенників у французькій мові.
5. Семантико-граматичні особливості службових слів: прийменник, сполучник, частка та слова-фрази, вигуки.

Практичні завдання.

1. Вказати в реченні детермінативи.
2. Визначити необхідність використання у реченні типів артикля.
3. Визначити синтаксичні функції займенників у реченні.

Тема 6. Система часів французької мови.

1. Визначення поняття фізичних та лінгвістичних часів, характер їх співвідношення.
2. Спосіб, час та вид дієслова французької мови.

3. Проблема імператива, суб'єктивна, умовного способу.
4. Проблема часу та виду у французькій мові.
5. Опозиція у системі часів.

Практичні завдання.

1. Визначити час та вид поданих дієслів.
2. Визначити опозиційні відношення лінгвістичних та фізичних часів.

Тема 7. Синтаксис сучасної французької мови.

1. Теорії та методи вивчення синтаксиса французької мови.
2. Синтаксичні зв'язки та засоби їх вираження.
3. Класифікація речень сучасної французької мови.
4. Надфразова єдність та текст.
5. Теоретичні проблеми та концепції функціональної граматики.
6. Функція утворення тексту як предмет вивчення лінгвістики тексту.
7. Категорії та одиниці тексту.
8. Принципи філологічної інтерпретації літературно-художнього тексту.

Практичні завдання.

1. Визначити синтаксичні зв'язки у поданих реченнях.
2. Визначити типи поданих речень відповідно до принципів класифікації речень сучасної французької мови.
3. Визначити та вказати одиниці звукового, лексичного та морфологічного рівнів тексту.
4. Дати лінгвістичний аналіз уривку художнього твору.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ.

1. Предмет та методи вивчення теоретичної граматики французької мови.
2. Основні етапи розвитку теоретичної граматики французької мови. Види граматичних описів мови.
3. Зв'язок граматики з іншими лінгвістичними науками.
4. Граматична категорія, її зміст та вираження.
5. Лексичне та граматичне значення. Граматичні аспекти проблеми слова.
6. Система, структура, норма, узус.
7. Проблема актуалізації.
8. Поняття морфеми у французькій мові. Морфемна будова французького слова.
9. Проблема частин мови стосовно французької мови.
10. Морфологічна транспозиція у французькій мові.
11. Граматичні категорії іменника та засоби їх вираження.
12. Синтаксичні функції іменника.
13. Граматичні категорії прикметника та засоби їх вираження.
14. Синтаксичні функції прикметника.
15. Морфологічні та граматичні категорії дієслова.
16. Семантико-граматичні групи слів.
17. Неособові форми дієслова.
18. Семантична, граматична форми та синтаксичні функції прислівника.
19. Визначення детермінативів як частин мови.
20. Семантика та морфолого-синтаксичні особливості числівників.
21. Природа, класи та функції займенників. Службові слова.
22. Структура часів фізичних та лінгвістичних.
23. Спосіб, час та вид дієслова французької мови.
24. Проблема імператива, суб'єктивна, умовного способу.
25. Три підходи у вивченні синтаксиса. Теорії та методи вивчення синтаксиса французької мови.
26. Синтаксичні зв'язки та засоби їх вираження.
27. Класифікація речень сучасної французької мови.
28. Теоретичні проблеми та концепції функціональної граматики.
29. Компоненти та одиниці тексту. Лексико-граматичний аналіз тексту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

1. **Абросимова Т.А.** Хрестоматія по теоретической грамматике французского языка (на фр. яз.). Л., 1972.
2. **Арутюнова Н.Д.** Предложение и его смысл. – М.: Наука, 1976.
3. **Балли Ш.** Общая лингвистика и вопросы французского языка. – М.: Изд-во Иностран. Лит-зы, 1955.
4. **Басманова А.Г.** Именные грамматические категории в современном французском языке. М., 1977.
5. **Бондарко А.В.** Функциональная грамматика. – Л.: Наука, 1984.
6. **Гак В.Г.** Теоретическая грамматика французского языка. Морфология. – М.: Высшая школа, 1979.
7. **Гак В.Г.** Теоретическая грамматика французского языка. Синтаксис. – М.: Высшая школа., 1981.
8. **Гумбольдт В. фон.** Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984.
9. **Васильева Н.М., Пицкова Л.П.** Грамматические категории французского глагола (на фр. яз). М., 1979.
10. **Илия Л.И.** Очерки по грамматике современного французского языка. М., 1970.
11. **Лайонз Дж.** Введение в теоретическую лингвистику (русский перевод). М., 1978.
12. **Соколова Г.Г.** Транспозиция прилагательных и существительных. – М., 1973.
13. **Сосюр Ф. де.** Курс загальної лінгвістики. – Київ: Основи, 1998.
14. **Шигаревская Н.А.** Новое в современном французском синтаксисе. – М.: Просвещение, 1977.
15. **Tesnière L.** *Eléments de syntaxe structurale.* Paris, 1959.
16. **Guiraud P.** *La syntaxe du français.* Paris, 1974.